

**KISSZÉKELYI KATOLIKUS
ELEMİ NÉPISKOLA TÖRTÉNETE**

1701-2011

A kisszékelyi elemi iskola 2011. évben ünnepli alapításának 310 . évfordulóját

A Kisszékelyi Kulturális Egyesület megismerve őseink kitartó, céltudatos tevékenységét - azt a szellemiséget, amellyel évszázadokon keresztül a közösség talpon maradt, azt a képességet, amellyel alkalmazkodni tudott a sors kihívásaihoz, ahogy befogadta és elfogadta a betelepülő német családokat, ahogyan biztosította a tanulási lehetőséget mindenki számára felekezeti hovatartozásra tekintet nélkül, ahogy a választott előljáróságok védték a falut a török időkben a törökök kegyeit élvező szomszédos rációk kegyetlen támadásaitól, ahogy egy emberként kiállt a falu minden lakója a német nevű családokért és megvédte őket a kitelepítéstől, ahogy befogadta és büntetés terhe mellett bújtatta a kitelepítésre ítélt, de menni nem akaró nagyszékelyi, németajkú magyar családokat, ahogy a választott előljárók megvédték a családokat a kuláklisztázástól - célul tűzte ki, hogy mindent meg tesz azért, hogy ezek az értékek és szép hagyományok ne vesszenek a feledésbe. A faluban fellelhető régi tárgyi emlékeket és dokumentumokat összegyűjti és közreadja. Ez a munka már korábban elkezdődött és ennek eredménye a közadakozásból felújított templomlépcső és a Szentháromság szobor, a társadalmi munkával több, mint két év alatt megtisztított Ótemető, amely így már méltó nyughelye őseinknek.

Régi tervünk válik valóra azzal, hogy közadakozásból és sok-sok társadalmi munkával, felújítva, alapításának 310. évfordulóján, 40 évi szünet után, - ha nem is eredeti funkciójában- de újra megnyitjuk az iskola kapuit. Termeiben bemutatva a faluban még fellelhető régi használati eszközöket, viseleteket, eszközöket, bútorokat és régi dokumentumokat, fényképeket, továbbá egy „nosztalgia tantermet „berendezve. Lehetőséget szeretnénk biztosítani, a faluban élők, a faluból elszármazottak és a faluba pihenni idelátogatók gyermekeinek arra, hogy az időben ötven évet visszamenve részesei legyenek szüleik, nagyszüleik iskolás éveinek. Egy erdei iskola keretein belül pedig megismerkedjenek ennek a közel 800 éves falunak a történelmével, páratlan természeti kincseivel és bájos szépségével.

Csepregi Ferenc

KISSZÉKELYI KATOLIKUS ELEMI NÉPISKOLA TÖRTÉNETE 1701-2011

Az elmúlt években a falu történetét és a családjunk történetét kutatva az iskola múltjáról is sok információ jutott a birtokomba. Iskolai anyakönyvek, naplók, iskolaszéki pénztárnaplók, jegyzőkönyvek. Levéltári adatok, feldolgozások, egyházi jegyzőkönyvek, iratok. A források közül a legérdekesebbek az iskolaszéki és a Canonica Visitatio jegyzőkönyvek, mert bepillantást engedtek az iskola mindennapjaiba.

Eltökélt szándékom, hogy ezeket, a szinte elfeledett, alig ismert adatokat minél szélesebb körben ismerté tegyem. Meggyőződésem, hogy csak akkor lehetünk sikeresek a mában és a jövőben, ha megismerjük a családjunk, a szűkebb közösségünk múltját. Csak a múlt ismerete adhat erőt a jelen nehézségeinek leküzdésére.

Oktatás a török idők előtt és alatt

A régi idők iskolájáról nincsenek konkrét adataink. Nem tudjuk hogyan történt az oktatás. Feltételezhető, hogy a nagyobb lélekszámú településen ahol volt plébános, működött iskola.

"... és a legtöbb olyan faluban, amely plébániás hely volt, működött falusi-plébániai iskola" [1] "... a plébános a klerikusnak készülő fiúknak ... latin szövegek olvasását, elemi latin szókincset, némi latin nyelvtant, valamint egyházi énekeket oktatott ... A 16. század második felében legtöbbjükbenől népiskola ... lett." [2]

Kisszékelyben az 1300-as években egyházi feljegyzések szerint már templom állt a faluban a Kálvária hegyen.

„Székely, Parasztszékely. Egyháza a pápai tizedjegyzékben tűnik fel. 1546-ban és 1552-ben. A török összeírásokban Balázs pap szerepel”.

A faluban XIV. századtól már volt római katolikus templom, ezért feltételezhető, hogy valamiféle okítást is végeztek. Ezt azonban jelenleg bizonyítani nem tudjuk. A török időkben a falu és a környező falvak népessége is változott.

A fent említett összeírás bizonyítja, hogy még ebben az időben is egy Balázs nevű pap gondoskodott a hitéletről. Tehette ezt annak ellenére, hogy Simontornya és mint tartozéka Kisszékely a török uralma alatt volt.

A törökök előrenyomulásával gyökeresen megváltozott Tolna megye népsége. A török elől menekülő sátoros rákok és velük az oláhoknak nevezett délszláv parasztok seregei újabb és újabb hullámokban érkeztek a dunántúli megyékbe. Ahol azután a törökdulás következtében minduntalan elpusztuló falvakban telepedtek le. Falvak néptelenedtek el, vagy cserélődött ki a lakosságuk. Erre az időszakra jellemző állapotokat megrázóan írja le Papp István a tamási járás történetírója: *„Akárhányszor megtörtént, hogy a lakosság összebeszélt és este megindult az egész falu a sötétség leple alatt, kocsijukon kis holmijukkal, maguk előtt hajtva állataikat. Útközben nappal meghúzódtak az erdőben. Így röviden eljutottak a Balaton feletti királyi Magyarországra.”*

A simontornyai szadzsák által a hitetlenekre 1583. január 24-től 1584. január 12-ig kivetett fejadó-deftere szerint Kisszékelyben 31 adózót tartottak nyilván. Egy adózóra öt személyt számolva, ez 150-160 főt jelent. A korszakot kutatók szerint a lakosság mintegy 20 százaléka elszökött az adóösszeírás elől, valamint 10 százalékra becsülhető az adót nem fizető előljárók és szolgák száma. Ezen tényeket figyelembe véve a falu lakossága 210-220 főre becsülhető ebben az időszakban.

Az 1618-ban, majd 1619-ben megtartott pápai református zsinaton felsorolják a távol maradt prédikátorokat. Ebből az iratból tudjuk meg, hogy a Kapos mentén, Dombóváron és Kurdon kívül csak Majsát, Némedit, Simontornyát és Kisszékelyt említik magyarlakta településként, mint a rác falvak közötti szigeteket.

Kisszékelyt 1685. évben még mindig létező, magyar faluként tartják számon. Ezt bizonyítja Eszterházy Pál egyik ispánja Szokolai Rácz Miklós, aki Simontornya-vidéki faluk adóját szedte és vitte a csobánci tiszttartóhoz. (3)

Kisszékelyről az alábbi adatokat találjuk 1688. január 31.-i keltezéssel:

Adózók:	Fülöp András	2 ökör 1 ló
	Fodor Péter	
	Simon János	
	Balogh Máté	3 ökör
	Fábián Mihály	
	Szentlőrinczi Radonicza	2 ló
	Tímár Péter	2 ló

Az 1690-ben kelt Urbarium et Conscriptio –ban az alábbiakat olvashatjuk: „*Kis Széköly nyomorult lakossága a hegy és völgy közötti hajlatban lakik, a simontornyai kóborló német katonáktól elúzve. Makkos erdejük van, de inkább apró fákkal, kevés élőfa említhető. A szántóföld birtok 300 hold, a rét 60 holdnyi. Halászat nincs, malom és vár nincsen. A templomház öreg és kőből épült. Híd nincs a közelben. Földműves 20 körül van, ház ugyanennyi s 54 zsellér. A Török Császáron kívül, földesuruk nem volt, ezért a könnyítésért a lakosok behódoltak.*”

A 150 éves török uralom alatt ugyan, gyakran változott a falu lakossága, de mindvégig megmaradt magyar falunak. Feltételezhető, hogy azokban az időkben, amikor a lélekszám magasabb volt, lehetett valamilyen hitélet és oktatás.

A korabeli állapotokat ismertető tanulmányokból tudjuk, hogy a török az évszázados itt tartózkodása alatt, hozzászokott a magyar lakossághoz, beszédjükben, viseletükben elmagyarosodtak. Az itt élő végvári vitézek nagy része már itt született. Nem szívesen távozott el más, távoli barbár tartományokba. A lakosságot hagyta szokásai és vallása szerint élni. Így maradhatott meg - főként a török uralom gyengülésnek időszakában – a magyar városokban és falvakban a közösségi élet és a hatóság. A kádi mellett megfért egy másik törvényszék. A pasa és a bég mellett pedig egy másik politikai irányzat. Tolna megye észak-nyugati részén itt-ott elszigetelten, olyan magyarlakta falvakat találunk, ahová a Simontornyai eljárogató kolduló ferences barátok járnak ígét hirdetni. Őket a török szabadon engedi járnivalni a környéken.

A törökök előrenyomulásával párhuzamosan vonult ki a területről a katolikus egyház, menekültek el a szerzetesek, s szűnt meg a nép tanítása. *"...mert miként minden középkori keresztény államban, Magyarországon is teljesen a római katolikus egyház kezében volt a népoktatás."* [3] A török hódítás így akaratlanul, de kedvezett az egyre inkább előretörő reformációnak.

Élet a török kiűzetése után

A török kiűzetése utáni állapotokról már több adat áll rendelkezésünkre. Erre az időszakra egy hivatkozást találtam, Murin András jezsuita szerzetes úti naplójában. A napló értékét mindenekelőtt az adja, hogy a vizsgált régió, Tolna megye 17-18. századi forrásadottságai nagyon szegényesek, így ez a napló is egyedülálló a töröktől felszabadult Tolnára vonatkozó dokumentumok között.

A jezsuiták 1703-ban kapták meg a szekszárdi apátság örökösödési jogát. Az apátság tényleges birtokosa, Mérey Mihály, Rákóczi Ferenc híve lett, ezért 1709-ben a császári csapatok fogságába esett és elvesztette az apátságot. A jezsuiták 1710 elején birtokba vették Szekszárdot, erre a feladatra küldték P. Murint Tolnába. A szerzetes részletesen beszámol utazásáról Nagyszombatból Szekszárdra, illetve az ott töltött egy hónapról. Ír birtokigazgatási és lelkipásztori munkájukról, közben sok érdekes részletet mutat be a 300 évvel ezelőtti hétköznapok világából.

Murin figyelmét, a napló vezetése közben továbbra sem csak az apátság körüli küzdelmek vagy a missziós eredmények kötötték le, hanem sok apró részletet is észrevett, amelyekkel igen érzékletesen jellemzi a korabeli tolnai valóságot. A hóviharak miatt az utazások mindig nagy nehézséget okoztak, többször kellett Pécs vagy Simontornya felé indulva visszafordulni, mivel olyan kevés lakott település akadt útközben, hogy az éjszakát az erdőben kellett volna töltenie. Utazásai során többször falvakban szállt meg, katolikus családoknál, akikkel sokat beszélgetett a hódoltsági emlékeikről.

„A Simontornya melletti Kisszékelyen az andocsi jezsuiták hódoltsági tevékenységére emlékeztek hálás szívvel, nekik köszönhetően a török időkben jobban megélhették hitüket a falu katolikusai, mint a pogány kiűzése utáni években..

A szállásadójánál ottléte éjszakáján egy ikerpár született, Murin a kisfiúnak az Ignác nevet javasolta, de a család ezt, az idegen hangzás miatt elutasította.”

Ez a feljegyzés is bizonyíték arra, hogy Kisszékely a török idők alatt is megmaradt katolikus magyar községnek. Ezt támasztják alá azok a listák, amelyek a faluban adót fizető családokat sorolják fel. Ezek közül a korábban említett Fábián, Gyuricza, Péti, Fülöp, és Tímár családnevek évszázadokon keresztül szerepelnek.

A törökök kiűzése után természetesen visszatért a katolikus egyház s már Simontornyán 1694-ben a bosnyák ferencrendiek kaptak engedélyt, hogy *„kis székesegyházat építsenek.”* Feladatuk az volt, hogy a helyi és a környékbeli katolikus hívek lelki gondozását ellássák.

Erre az időszakra kezdett szerveződni a kisszékelyi katolikus iskola is. Valószínűleg a hagyományos módon, az 1560-as nagyszombati zsinat határozatát alapul véve. Az Oláh Miklós esztergomi érsek által vezetett zsinat előírta minden plébánia számára a tanítótartás kötelezettségét. Elhatározta, hogy olyan iskolákat fog létrehozni, amelyben a "ludi magister", az iskolamester tanítja anyanyelvükön a gyermekeket

(fiúkat-leányokat egyaránt) az olvasásra, az írásra és az éneklésre; oktatja őket a katekizmusra és az erkölcsös magatartásra..

A hazai iskola tehát korszerűsödött, és ez a reformációs és ellenreformációs küzdelmeknek köszönhető. Mindkét oldal felismerte, hogy az iskolára magának az egyháznak van szüksége saját élete fenntartása érdekében, mert az iskola az adott egyház *"veteményes kertje"*.

Az első ismert adatok az iskoláról

A római katolikus népiskola megszervezése a törökök kiűzése után hamarosan megtörténhetett Kiszékelyben is.

Erről az időszakról nagyon kevés írásos emlék maradt fenn. A szekszárdi levéltár „Az alapfokú népoktatás fejlődését Tolna vármegyében” című kiadványában találunk egy táblázatot. Ez a kimutatás is azt bizonyítja, hogy kiszékelyben 1701-ben kezdődött a népiskolai oktatás.

A „ludi magisterek” abban az időben elsősorban nem a tanítói, hanem a kántori tevékenységükért kapták a javadalmazásukat, vagyis egyházi emberként vállalta a hívő közösség az eltartásukat. Tükröződik ez fizettségük megoszlásában is, aminek csak kb. 14-15%-a volt a tanításért járó didactrum (tanulópénz) Tolna vármegyében.

Javadalmazásuk részben természetbeni juttatás (búza, széna, fa stb.), részben készpénz volt. Ugyanakkor telek, ház, gazdasági épület, veteményeskert is megillette őket, és kikerültek a földesúri fennhatóság alól. Általában tekintélyt is élveztek a falu lakossága előtt, mert ők voltak a pap legközvetlenebb munkatársai és az írás-olvasás szakemberei a településeken. Életszínvonaluk azonban mindig a helyi lakosság teherbíró képességétől és fizetőkészségétől függött. Általában ők voltak a falu jegyzői is, mert ők értettek az írásvetés tudományához.

A fenti dolgozat szerint 1771. évben a kántortanító már Barkóczy Tamás („Ludi Magister Barkóczi“) kántor tanító volt. Ő oktatott 20 gyermeket magyar nyelven. 1777. évben már két tanító dolgozott az iskolában. Korponay Ferenc magyar nyelven tanított 12 gyermeket. Sthenevics József pedig 12 gyermeket német nyelven.

2/a. sz. táblázat

KIMUTATÁS A NÉPISKOLAI OKTATÁS KEZDETÉNEK IDŐPONTJÁRÓL
A RÉGI VÖLGYSÉGI (BONYHÁDI) JÁRÁS TELEPÜLÉSEIN

1701—1730 között:

1. Kisszéckely (1701)
2. Gyönk, ref., m. (1711)
3. Mészla, ref. (1711)
4. KÖLESZ, ref. (1715)
5. Kistormás, ev. (1719)
6. Varsád, ev. (1719)
7. Kismányok, ev. (1720)

1731—1750 között:

8. (Díós)Berény (1721)
9. Fant (1721)
10. HÖGYESSZ (1721)
11. Závod (1721)
12. Izmercy, ev. (1722)
13. Kalaszó, ev. (1723)
14. Mucsfa, ev. (1724)
15. Cikó (1727)
16. Tevel (1729)
17. Váralja, ref. (1729)
18. Zomba (1729)

1751—1760 között:

19. (Báta)Apáti, ev. (1751)
20. BONYHÁD, ref. (1751)
21. Felsőháns, ev. (1751)
22. Gyönk, ref., né. (1751)
23. Kakasd (1751)
24. Mór-ágy, ref. (1751)
25. Nagymányok (1751)
26. Nagyszéckely, ref. (1751)
27. Szakadát (1751)

FORRÁS: OL, Helytartótanácsí Levéltár (C-39) = Acta Fundationalia, Lád. E., fasc. 12/I. (Folnamegyel tanuló-összeírások).

MÉGJEGYZÉS:

1. Az iskola református vagy evangélikus felekezeti jellegét mindenesetűl feltüntettem. Ahol egy felekezet több iskolát tartott fenn, a hívők anyanyelvének megfelelően

28. BONYHÁD, r. k. (1735)
29. Mucsi (1735)
30. Varsád (1736)
31. Apar (1740)

1741—1750 között:

32. (Díós)Berény, né. (1741)
33. Duzs (1741)
34. Kisdorog (1741)
35. Szárazs, ev. (1741)
36. Kisvejske (1743)
37. Lengyel (1745)
38. Hidegkút, ev. (1746)
39. Csibrák (1747)
40. Ladomány (1747)
41. Mőcsény (1749)
42. Szentlőrinc, ev. (1749)
43. Udvari (1749)
44. Majos, ev. (1750)

1751—1760 között:

45. Pálfa, ref. (1751)
46. Szárazs (1751)
47. Udvari, ev. (1751)
48. Mészla (1753)
49. Nagyvejske (1753)
50. Grábóc (1759)

1761—1770 között:

51. Medina, ref. (1765)
52. Murga (1766)

(pl. Gyönk, ref., magyar és német), ott az oktatás nyelvét külön megjelöltem. Ahol semmi külön jelesítés nincs — ott az iskolát a r. k. felekezet tartja fenn, az oktatás nyelve pedig megfelel az 1. sz. táblázatban közölteknek.

2. Az 1771-es összeírás Harnánál nem adja meg a tankás kezdésére vonatkozó adatokat.

3. Az összeírás szerint nincs 1771-ben még iskola 6 faluban: Alsónána, Belső, Kéty, Kovácsli, Mész, Szálka.

A tanító jövedelem nagysága és megoszlása egy 1777. évben kelt kimutatás szerint Kísszékyben 106,19 forint volt. Ebben az időben a falusi kántortanítói fizetés 30 és 200 forint között változott. [9]

A tanulók napi öt-hat órát töltöttek az iskolában délelőttre és délutánra elosztva. 1777-es adatunk szerint olvasás és írás mellett hitoktatásban részesültek. A tantárgyak skálája később valószínűleg bővült. A hagyományos írás, olvasás, számolás, hitoktatás mellett természetrajz és földrajzzal összekapcsolt történelem szerepelt a heti órarendben. A kisebbekkel és a nagyobbakkal külön csoportra bontva foglalkozott a tanító, aki az oktatás mellett énekelt és orgonált is a templomban.

Fordulópont a hazai népoktatás történetében

Magyarországon a felvilágosult abszolutizmus tette első ízben kormányprogramjává a hazai népoktatást. Ezt írta először zászlajára, hogy mindenütt legyen iskola, hogy társadalmi, rendi helyzetétől és felekezetétől függetlenül mindenki tanuljon és kapja meg a foglalkozásához nélkülözhetetlen alapismereteket. Ugyancsak a felvilágosult abszolutizmus képviselte először hazánkban, azt az álláspontot, hogy az oktatás egész embert kíván. A tanítót tehát meg kell szabadítani az egyébként nagy jelentőségű egyházi szolgálat terheitől. Ezzel egyidejűleg biztosítani kell számára a fontosságának megfelelő erkölcsi-anyagi megbecsülést.

Az állami népoktatás megteremtése felé vezető úton jelentős lépés volt 1777. őszén a Ratio Educationis kiadása. Ennek nagy érdeme, hogy egységessé tette az 1.2.3. osztályos illetve tanítós népiskolák tananyagát. Előírva, hogy ezekben milyen tantárgyakat, hogyan, milyen tankönyvek felhasználásával tanítsanak. Valamint előírta, hogy a más vallásokban levő bizalmatlanságot és félelmet el kell oszlatni. Hangsúlyozta, hogy az oktatás anyagát hozzá kell igazítani a helyi körülményekhez.

Előírta a tankötelezettséget, mely szerint minden 6 és 12 év közötti gyermek köteles népiskolába járni. A népiskolai oktatás alapvető céljaként azt tűzte ki, hogy meg kell tanítani a gyermekeket az írás, olvasás, számolás alapelemeire. Ezzel háttérbe szorult az évszázados gyakorlat, amely elsődlegesen a vallási nevelésre helyezte a hangsúlyt. Előírta, hogy népiskolát kell létesíteni mindenütt ahol plébános vagy lelkész működik és anyakönyvet vezetnek.

A magyar művelődéstörténet egyik nagy jelentőségű eseménye volt a Ratio Educationis kiadása.

A korszak megismerésének legfontosabb forrásai közé tartoznak az egyházlátogatási jegyzőkönyvek a „CANONICA VISITATIO”-k. A tridenti zsinat határozata értelmében a püspöknek –később a fő esperesnek vagy esperesnek – évente végig kellett látogatni az igazgatása alá tartozó kerület templomait. Magyarországon a gyakorlat a 12. századtól működött. A dokumentumok a 16. századtól szaporodtak meg, főleg az esztergomi egyházmegyéből. Ezek a dokumentumok hű képet festenek az akkori állapotokról, a közösség értékrendjéről, az erkölcsi normákról és az anyagi körülményekről. A feltett kérdések minden területre kiterjedtek és az alábbiakban láthatjuk, igen alaposak voltak.

CANONICA VISITATIO kánoni látogatás (lat. visitatio canonica): a megyéspüspök hivatali kötelezettsége, mely szerint egyházmegyéjét évente, részben vagy egészében meg kell látogatnia, mégpedig úgy, hogy legalább ötévenként az egész egyházmegye sorra kerüljön. A visitatio canonica -ák jegyzőkönyvei nagyon fontos történeti források. A pápai szertartáskönyv külön szertartást írt elő a lefolytatásához.

„A vizitáció kérdőpontjai:

a) *A templom: A szent épületek épek-e, tiszták-e, tiszta helyen őrzik-e az Eucharisziát, és a kellő időben megújítják-e? A sekrestyében őrzött felszerelések, (pallák, korporálék, kelyhek, paténák stb.) tiszták-e? Az oltárban vannak-e ereklyék és van-e elegendő oltárterítő? A keresztvizet és a szentelt olajokat megfelelően tartják-e? A gyónás helye a templomban, (nem a sekrestyében) megfelelő-e? Meg van-e a kereszteltek, keresztszülők, béráltak és házassultak anyakönyve? Ünnepnapokon van-e prédikáció és hitoktatás? A vizitátor vegyen részt a plébános miséjén, prédikációján és hitoktatásán, s ha kell, tapintattal helyesbitse. Készítsen a templom javairól, bevételeiről és alapítványairól leltárt, s egy példányt a templomnál, egyet a bírónál tegyen letétbe, hogy plébános változáskor vita ne támadjon.*

b) *A plébános: Ismeri-e a breviáriumot? Szokta-e imádkozni? Vannak-e tiltott könyvei? Megvannak-e a szükséges könyvei? A szertartásokat az esztergomi agenda szerint végzi-e, s a szentségek, főként a keresztség és a gyónás formáját helyesen mondja-e? A plébános a leggyakrabban előforduló lelkiismereti eseteket hogyan bírálja el, mint gyóntató, s milyen eligazítást szokott adni a gyónóknak? Gyarapodott-e valamivel a templom felszerelése az utolsó vizitáció óta? A plébánia ingatlanját nem zálogosította-e el? Nem adta-e bérbe, rokonainak nem juttatott-e belőle? Megbízható férfiak nyilatkozzanak arról, hogy a plébános jó hírnévnek örvend-e? Nem részeges v. szabados életű-e? Nem él-e együtt nővel?*

Ha kéri, azonnal kiszolgáltatja-e a szentségeket? Hanyagsága miatt nem halt-e meg valaki szentségek nélkül? Ha súlyos kifogások vannak ellene, a püspökkel való tanácskozás után büntesse meg.

c) A hívek: Járnak-e templomba? Küldik-e hittanra a gyermekeiket? Hallgatják-e a prédikációt? Húsvétra meggyóznak-e valamennyien? Ha ebben valakit hanyagnak találna, először intse, ha évekig hanyag marad, büntesse meg. A tanító olyan-e, mint fent kívántuk? A templomnak vagy a plébániának van-e jövedelme? Ki kezeli, hol őrzik? A vizitáció aktáit a püspöknek adja át, de nagyon ügyeljen a fő esperes, hogy terhére ne legyen a plébánosnak

A fő esperes gondoskodjon róla, hogy minden plébánosnak legyen Esztergomi Rituáléja és ennek a zsinatnak határozatai, mely könyveket ingyen kapnak a káptalantól. A látogatáskor együtt olvassák el a plébánossal, és eszerint vizsgálják a plébános állapotát.

Részleteiben a fő esperes szorgalmazza, hogy a tanító letegyje a hitvallást; a katolikus hitet és erkölcsöt tanítsa; a gyermekek ne énekeljenek eretnek énekeket. Kérdezze meg, hogy a hívek a kellő időben járulnak-e a szentségekhez? A szomszéd plébános látogatja-e beteg plébános társát?

A szülők nem járattják-e eretnek iskolába gyermekeiket? - Ha a plébánia túl nagy ahhoz, hogy egy plébános gondozza, v. túl kicsi, hogy el tudjon tartani egy önálló plébánost, a fő esperes jelentse, hogy az ordinárius intézkedni tudjon. “

Rendelkezésünkre áll a kisszékelyi római katolikus plébánia egyháznak 1811.évi CANONICA VISITACIO-jának jegyzőkönyve, amelyből megtudjuk, hogy a ludi magister Sthefanus Tsuklényi, aki magyar és német nyelven tanít az iskolában. (4)

A következő rendelkezésünkre álló jegyzőkönyv 1828-ból származik. Ekkor a „ludi magister” kántortanítót Martinius Baláfs-nak hívják.

Kivonat „A kisszékelyi római katolikus plébánia egyháznak 1828.évi augusztus 12-én tartott CANONICA VISITACIO-jából. ”

„Sectio I. A plébánia épületét, hasonlóan a kántortanító és –iskola épülethez, a mellékhelyiségekkel és kerítésekkel együtt a község köteles jókarban tartani.”

„Sectio III. Ludimagisteri,kántortanítói lakás. A kántortanító háza szintén sárból készült kb. 14 év előtt a község költségén épült fel és náddal van fedve. A kántortanítónak részére van benne két szoba, ugyancsak egy iskolaterem, konyha, élestár, istálló, szekérszín, akol és sertésól.”

Sectio IV. Iskolák. „Az itteni iskola a kántortanítói lakáshoz épült közönséges tanoda. A kántortanítói lakást és az iskola épületet a mellékjárulékokkal és kerítésekkel a közösség köteles jókarban tartani.”

Sectio VI. Plébánia „A plébániatemplom vagyona: emlékezet előtti időkből van szőleje,..... E szőlő műveléséhez szükséges összes munkálatokat a község ingyen szolgáltatja.”

2/ „A plébános jövedelme: Az uradalmi erdőből kap 17 öl tűzifát, amelyet a község vág le és szállít be.”

6/ „A község fizet tizenöt forintot és évente kétszer a plébános gabonáját a malomba szállítja és a liszt hazaszállításáról is gondoskodik.”

Ez a dokumentum bizonyíték arra, hogy a közösség 1814. évben épített lakást a kántortanító részére.

Egy 1857. október 10-én kelt, kézzel írott jegyzőkönyvből megtudatjuk, hogy milyen vagyona és kiadása volt abban az időben a népiskolának. Valamint azt is, hogy mely községek illetve puszták tartoztak hozzá.

„Ezen iskola két osztályú plébániai iskola. Az iskolai község áll a következő iskolailag bekebelezett helyiségekből: Kisszékelyből, Nagyszékelyből, pusztákból és tanyákból, Csókás, Csillag majorokból. Az iskolának védura nincs. A tanítót ajánlja a község az esperessel és a pappal egyetértőleg. Száma az iskolára kötelezett gyermekeknek: 138 a hétköznapi iskolára nézve összesen 138. „ Az iskolaház a község tulajdona. A helyiségek: az iskolában van egy tanítói szoba, a tanító személyzet lakása áll: 2 szoba, konyha, kamra, istállóból, fészerből. Az iskolaház állapota jó, a tanítólak rossz... A tanítás egy tanszobában három délelőtti és délutáni órákban mindannyi gyermekre nézve különbség nélkül történik egy tanító által és egy altanítóval, magyar és német nyelven adatik. A vallásoktatás ellátása a lelkész feladata...Aláírások: Garai Alajos plébános, Czinger Antal tanító.... Botos Imre esküdt, Haumann Péter, Mónus Márton” [6]

A fenti jegyzőkönyv tanúsága szerint ekkor egy osztályteremben folyik az oktatás. Egy későbbi jegyzőkönyvi hivatkozás szerint a második tantermet feltételezhetően 1883. évben építették.

Az 1800-as évek közepétől a község lélekszáma gyorsan gyarapodott. Az 1840-es évekig a faluban letelepedő német és az őslakos magyar családok nem házasodnak egymással. Az anyakönyvek adatai szerint egyes házasságok csak az ezt követő időszakban köttettek. A tanköteles gyermekek száma is folyamatosan növekedett.

A pécsi püspöki hivatal 1879. május 30-án kelt okiratában Svarda István 22 éves dombóvári születésű fiatalembert nevezi ki kántortanítónak. Idézet az oklevélből:

„ Svarda István tanítónak Kis Székely.

Tekintve okmányokkal kimutatott a legfelsőbb rendeletek által előírt tanképességét, Önt a kerületi tanfelügyelőség előterjesztése folytán a kis székelyi kántortanítói állomásra három év próbaévre kinevezendőnek határozta s jelen okmány erejével valósággal ki is nevezem, azon biztos reményben, miszerint Ön felfogva a tanítói hivatalának magasztosságát és népnevelői tisztének nemes feladatát, teljes buzgalom és minden szorgalommal oda fog törekedni, hogy megfeleljen azon várakozásnak melyet az egyház szintúgy mind a haza, a vallás erkölcsös nevelés és közművelődés előmozdítása érdekében egy tanítóba helyez, szem előtt tartva továbbá azt: ”hogy a szavak indítanak a példák vonzanak”: példás életmód úgy szinte egyházi s világi előljárói iránt tanúsítandó köteles engedelmesség által mind önmagának mind tanítói hitvallásának tiszteletet és tekintélyt fog szerezni és kiérdemelni. Jelen okmány révén tartozik Ön plébánosa kezébe az apostoli hitvallást és a köteles hűségi esküt letenni.

Kelt, Pécssett 1879. május 30-án

Holzer Antal püspöki titkár

Az apostoli hitvallást és hivatalos esküt letette 1879. július 20-án a nyilvános istentisztelet alatt.

Molnár János plébános. “ [7]

Csoportkép az 1924 évben született tanulókról

Műsola

1849

1849 Svarda László tanácsnok Kís. Székely
 Felkérés akmányokkal kimutatott s felsőbb rendele-
 tek által előírt tankezséig, és a Kisebbségi Tanfelügyelő
 hó előterjesztése folytán a Kís. székelyi Káiserlakás álló-
 mára házon próbára kisse Reverendának Adásócsanak s
 jelen akmány erejével valóságban Kís. nevem, arav
 birtokosomnak, minem én felfogva a Kís. lo: kivata-
 lanak magasztalásával is népszerűsíté tisztelettel nem
 feladatát, teljes bürgalan is mindegy országhalmad
 oda fog lővekedni hogy meg felelő arav váratkoris
 nak metjes az egyelőre vintengymint, arava a malis az
 Kótelek nevelés is Kőművelés ^(Kőművelés) ~~területébe~~ egy Kís. lo: ban
 helyen; sem etől tartva továbbá ar: hogy a oravak
 inditának a példák novvanak: pilsis élel másd egy
 vinteng egyházi orvinteg: elűjáró: irámi Káiserlak-
 do Kótelek engedelmesséig által mind ar magának,
 mind Káiserlak: kivatásának tisztelettel is tekintélyt
 fog oravem is Kís. isdemelni. Jelen akmányt vinteng
 tartó: az én plebanosus Kisebbségi ar apostoli Kís. állás,
 is a Kótelek Kisebbségi Kisebbségi Kisebbségi 1849. május
 30. án Kisebbségi parancsra Kisebbségi Kisebbségi Kisebbségi
 Vándor, Kisebbségi Kisebbségi Kisebbségi.

Ar apostoli Kisebbségi is Kisebbségi ar Kisebbségi.
 1849. július 10. án ar Kisebbségi Kisebbségi Kisebbségi
 Kisebbségi 1849. július 10. Molnár László plebanosus
 Kisebbségi.

P. H. 904. i. g. máj. 1849. László Kisebbségi
 László Kisebbségi Tanfelügyelő

Az iskola bővítése elkerülhetetlen

Az iskola a századforduló éveire már ismét túlzásfolt lett. A királyi tanfelügyelő 1899. novemberi látogatása után a vármegye közigazgatási bizottsága előírja, hogy a közösség építse meg a harmadik tantermet és szervezze meg hozzá a tanítói állást. A két tantermes iskola 9/10-ed részben a katolikus közösség tulajdona, de felekezetre tekintet nélkül minden tanköteles ebbe az iskolába jár.

Az 1899 és 1905 között készült jegyzőkönyvek tanúsága szerint a bővítést a megye írta elő, de anyagi támogatást nem biztosított az építkezéshez. Nagyon sok gyermek járt az uradalmi majorokból az iskolába, de a Wimpfen Simon féle magas uradalom képviselője nem járult hozzá anyagi javakkal az építéshez. Az egyházközösség az évek során beadványokkal fordult a megyéhez, a püspökséghez, és Őfelsége kabinetirodájához. Mindenhol elutasították a kérelmet, de kötelezték a közösséget, hogy építse meg a harmadik tantermet. Egyedül a pécsi püspökség támogatta 1000 koronával az iskolaközösséget. A falu elöljárósága 1905-ben áldását adta arra, hogy az egyházközösség végezze el a bővítést. Ezzel egy időben kérvényt nyújtottak be a megyei hatósághoz, hogy vonja vissza a határozatot, melyben a községet kötelezte a bővítés elvégzésére.

A Főtiszteletű Egyházmegye Tanfelügyelőség 877/1905 sz. leirata értelmében újabb 1000 korona segélyben részesíti a közösséget. Az így a rendelkezésre álló 2000 koronából Pándli Jakab tervei alapján 1905-szeptember 1.-jére megépül a harmadik tanterem és létrehozzák a harmadik tanítói állást. Ez az iskola a mai iskola helyén volt található. Az új harmadik tanterem a nagykaputól jobbra a Temető utcával párhuzamosan épült fel. Ebben az iskolában 1901. március 7-től volt okleveles kántor tanító Kurucz József aki a jegyzőkönyvek tanúsága szerint aktív közreműködője volt a több mint öt évig elhúzódó iskolabővítésnek. Kurucz József 26 éven át tanította a falu gyermekeit. Feleségével Kuruczné Becker Erzsébettel együtt sokat tettek a falu fiatalságának nevelése érdekében.

A több mint öt esztendőn keresztül elhúzódó bővítés jegyzőkönyvei hű képet festenek a korszakról. (5) A hivatalok feltételeket szabtak, előírtak, de pénzt, anyagi forrást nem biztosítottak. A falu lélekszáma már ekkor meghaladta az 1000 főt. A közösségnek nagyrészt önerőből kellett gyermekeik taníttatásához a feltételeket biztosítani. A több mint öt évig elhúzódó folyamat jegyzőkönyvei, kortörténeti dokumentumok. Hű képet festenek a 18-19. századfordulón uralkodó állapotokról, és az egyházközösség munkájáról.

Kivonat a kisszékyi rk. iskolaszék 1899. évi december hó 24-én tartott gyűlésén készült jegyzőkönyvből.

„I. A kir. tanfelügyelő f.é. november havában történt iskolalátogatása alkalmával arról győződvén meg, hogy a fennálló két tanterem tanulókkal túl van zsúfolva, előterjesztést tett a közig. bizotts. a K-Székyben szükséges III. tanterem felállítása és III. tanítói állás szervezése iránt. Fenti bizottság ezen előterjesztés értelmében megkeresi az egyházmegyei hatóságot, hogy ezen ügyben intézkedjék. Az egyhm-i tanfelügyelő úr a közig. bizottság e tárgyban hozott határozatának másolatát azzal a meghagyással küldé ki az iskolaszéknek, hogy intézkedvén, arról hozzá jelentést tegyen. Elénk megvitatás alá vevén a dolgot, abban állapodott meg a gyűlés, hogy miután a 3. tanterem felállítása és- tanítói állás szervezése akkora költséget igényel, hogy a község azt előteremteni ez idő szerint képtelen: kéri a hatóság szíves türelmét. Mely megállapodásnak- hozzájárulás végett- a községi képviselőtestülettel leendő közlése határozottatott.”

Kivonat a kisszékyi rk. iskolaszéknek 1900. évi december hó 27-én tartott gyűlésén készült jegyzőkönyvből:

„Tolna vármegye közigazgatási bizottsága f. havi üléséből kifolyólag hozott határozatával aziránt keresvén meg az egyházmegye főhatóságot, hogy a K. Székyben a tantermek túlszűfoltsága miatt szükségessé vált III. tanterem felállítása és új tanítói állás szervezése iránt intézkedjék: elnök bemutatja az egyházmegyei főhatóságnak a vonatkozó közig. bizottsági határozat kíséretében érkezett felhívását, mellyel az iskolaszéket ez ügyben leendő határozathozatalra utasítja. A gyűlés rövid eszmecsere után következőleg határozott: tekintettel arra, hogy a feljaro tanköteleseknek a törvényben megengedett maximális számán felüli többlete tisztén az uradalmi cselédek és községbeli másvallású szülők terhére esik s ennek levonásával megmaradt hitközségbeli tankötelesek befogadására a fennálló két tanterem ez idő szerint még elégséges; kéri az iskolaszék a fent érintett Közig. Bizottság. határozatnak hatályon kívül helyezését, illetve a hitközségnek a fenti indok alapján új tanterem felállításának és tanítói állásnak a fenti indok alapján új tanterem felállításának és tanítói állás szervezésének kötelezettsége alól való fölmentését.”

Kivonat a kisszékyi rk. iskolaszék 1901. évi április hó 28-án tartott gyűlésén készült jegyzőkönyvből.

„Elnök úr ismerteti a III. osztály létesítése céljából, a történeteket, az iskolaszéki tagokkal. I. Az iskolaszék megbizsa az elnök urat, hogy közölje a helybeli érdemes előjárósággal, miszerint az iskolaszék hajlandó a magyar királyi. tanfelügyelőség által sürgetett a Tolna vármegye közigazgatása által pedig elrendelt III. osztály és III. tanítói állás szervezésében a Grófi

uradalommal együtt bocsájtkozni, e célból kéri Elnök urat, hogy tegye magát érintkezésbe a Grófi uradalmi képviselőjével, a simontornyai tisztartósággal.”

Kivonat a kisszékelyi rk.1901.évi május hó 18-án tartott gyűlésén készült jegyzőkönyvből.

„Elnök úr üdvözölvén az egybegyűlt iskolaszéki tagokat, az érdeemes községi elöljáróságot és képviselőtestületet, valamint a gróf Wimpfen Simon féle magas uradalom képviselőjét: tekintetes. Kemptzer Ernő simontornyai tisztartó urat, ismerteti a Tekintetes Tolna vármegyei Közigazgatási Bizottság rendeletét és annak értelmében sürgetett 3-ik tanterem és tanítói állás szervezésének ügyét, saját egyéni nézetével és állásfoglalásával együtt ugyanezzel, ügygel szemben, amely szerint, minthogy a mindennapi iskolába feljáró gyermekek közül a községbeli rk. gyermekek száma nem haladja meg a törvényzetbe maximális létszámot termenként, hanem csak az uradalmi cseléd gyermekével szaporodott az föl annyira, hogy egy 3-ik tanterem szüksége forog fenn, méltányosnak találja, hogy ha már a grófi uradalom nem hajlandó saját költségén azt felállítani és fenntartani, mindenesetre ajánlatos is hogy ezen esetben a község a grófi uradalommal együtt közösen szervezzék. Az uradalom képviselője kijelenti, hogy nem mintha a kulturális célra való áldozat visszariasztaná, de tekintettel a község nagy szegénységére az iskolaköteles gyermekek jövőben anyakönyvileg is igazolható számcsökkenésére a már meglévő tantermek nagyságára, mely csak 1-2 téli hónapon át bizonyult be eddig szűknek, indítványozza, hogy a község kérelmezze a sürgető rendeletnek hatályon kívül helyezését legalább egy időre, mely indítványt az értekezlet szívesen magáévá tette és elhatározta, hogy ez iránt felterjesztendő kérvényét a grófi urad. képviselőjének a jegyző-könyvi kivonattal együtt, további lépések megtétele céljából felküld.

Kivonat a kisszékelyi rk. iskolaszék 1902.évi február hó 16-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Az elnöklő plébános előadja, a III. tanítói állás szervezésének ügyét, és a helyi viszonyokra való tekintettel ajánlja az iskolaszéknek, hogy miután elkerülhetetlenül felállítandó, a hitközségnek jól fel fogott érdekében áll annak szervezését teljesen magáévá tenni. Az iskolaszék elfogadja ezen ajánlatot és határozatképpen kimondja, hogy ily értelemben jelentés tétessék a T. Tolna vármegye közigazgatási bizottságának, mely célból annak 1453/901 sz. rendelete megváltoztatását is kérelmezni. Ezen határozatnak megokulásául hivatkozik az iskolaszék. azon körülményre, hogy a hitközség 9/10-ed részét képezi a politikai községnek. II. hogy már két tanítói állás rk. jelleggel fönáll. III., hogy az eddigi iskola fenntartásához

is a comoniás járult. Ugyanazért a felállítandó III. tanítói állás javadalmazásához az egész politikai község hozzájárulni köteleztessék. Viszonyzás képen a másfelekezetű gyermekek is be fognak fogadtatni, mint eddig is, sőt ugyanannyi tandíjat fognak fizetni, mint a rk. gyermekek. Mégis a szervezés idejét 1903. szept. 1-ig kéri halasztani részint a folyamatban levő község ház építése, az uradalom hozzájárulásának kérdése, az idő rövidsége pénzhiány satöbbi. miatt. Egyben megbízta az iskolaszék az Elnöklő plébánost és az Ő kérésére az iskolaszéki jegyzőt, hogy ezen ügyben személyesen is eljárjanak, mely célból iskolaszéki jegyző részére 4 korona. napidíjat és fuvart ajánl fel.”

Kivonat a kisszékelyi rk. Iskolaszék 1902. évi március 16-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnök üdvözli a megjelent tagokat, beszámol az alispánnál tett látogatásáról, a mely úgy reánk, anyagi helyzetünk rossz állapotára nézve kedvező. Elnök felhózza Nagyméltóságú alispán úrnál azon igazságokat, illetve szegénységünket, amely ezen évben semmi szín alatt sem engedi meg, hogy a III. tanterem, továbbá felhózza az építendő község házát is, amely ügyis fenéig kimeríti a csekély pénzforrást, kéri tehát, hogy ezen indokokat fogadja el a Nagyságos Alispán úr, s legalább egy évre engedje elhalasztani a nevezett iskola felépítését. Ő- Nagysága megígérte, hogy tesz lépéseket, s lehetőleg kérésünk elfogadtatik. Nagyságos Tanfelügyelő úrnál szintén kedvező feletet kapván, az iskolaépítésére vonatkozólag. A gyűlés köszönettel hálás tudomásul veszi Nagys. Alispán úr kegyes engedélyét az iskolaépítésre vonatkozólag, úgy a Nagys. Tanfelügyelő úr kedvező kijelentéseit is. Ezek után a gyűlés egyhangúlag jegyzőkönyvileg köszönetet szavaz Nagys. Alispán úrnak, Nagyságos Tanfelügyelő úrnak és Főtisztelendő Elnök úrnak, ki nem kímélve önmagát szíves volt fáradozni ügyünkben.”

Kivonat a kisszékelyi rk. iskolaszék 1902. évi május 4-én tartott gyűlésen készült jegyzőkönyvéből.

„Elnöklő plébános üdvözölvén a megjelent tagokat. Ismerteti a tagokkal a képviselőtestület a ma állítólagos, föltételezve, hogy valós, határozatát, a III. tanterem és tanítói állás szervezésére vonatkozólag, hogy egyszer és mindenkorra 200 koronát adományozna a III. tanterem fölépítéséhez s az osztálytanítói állás szervezéséhez. Ezen kegyadományszerű ajánlatát az iskolaszék nem fogadja el. A gyűlés kimondja miután a felállítás és szervezés közös célúak, ebből kifolyólag a teher az iskolaépítések s az állás szervezések, kell, hogy közös legyen. A III. tanítói fizetéshez pedig minden évben méltányosan kell, hogy járuljon a politikai község is.”

Kivonat a kisszékelyi rk. iskolaszék 1902. évi május hó 25-én tartott gyűlésen készült jegyzőkönyvéből.

„Elnök jelenti, hogy a királyi Tanfelügyelő Úr Őnagysága, egy sürgős leiratát vevén, szükségesnek tartom az iskolaszék egybehívását annál is inkább, mert leiratban foglalt felhívás ellen mondani látszik a vármegye Nagyságos Úrának személyesen tett kegyes ígéretével, hogy a III. tanterem felállítására és a tanítói állás szervezésére a kisszékelyi rk. hitközség egy évi halasztást kap, de éppen azért az előkészülettel sem szabad késnünk. Elnöklő plébános megismertetvén az iskolaszékkel a Nagyságos Tekintetes Tolna vármegye közigazgatási bizottságának 371/1902.sz.a.k. leiratát a N.Tek. Tolna vármegye Királyi . Tanfelügyelőségének erre vonatkozó 1817/1902.sz.felhívását, kéri a gyűlést, hogy a harmadik tanterem és a tanítói állás szervezésének és fönntartásának költsége ügyében határozatot hozzon: e költségekhez mily mérvű hozzájárulását kívánja az iskolaszék, mint a hitközség képviselője a politikai községnek figyelembe véve azt, hogyha az utóbbi egyenlő terhet, vagyis a költségeknek közös viselését magára vállalja, akkor az iskola, illetőleg a harmadik osztály és tanítói állás róm.kath. jellege veszélyeztetik, mert az községinek fog minősíteni. Hosszabb és beható megvitatása után ezen kérdésnek a gyűlés határozatilag kimondja: A kis-székelyi róm.kath. iskolaszék 33.sz. a felterjesztésben ismertetett határozatához ragaszkodván az általa felállítandó és fenntartandó harmadik tanterem és tanítói állás költségeinek fedezéséhez a politikai község részéről csupán méltányos és igazságos hozzájárulást kíván. amennyiben ugyanis mindezekig iskolánkba az egész község gyermekei felekezeti különbség és kivétel nélkül befogadtattak bár annak felépítéséhez /1883/ egyedül a róm.kath. hívek járultak., de tekintettel arra, hogy a másfelekezetű gyermekek most is feljárnak ide és a jövőben is fel fognak járni az 1886.XXXVIII.toz.45 § értelmében, tekintettel, végre azon tényre, hogy a politikai község csak hat másfelekezetű család többlettel különbözik a r.k. felekezetű hitközségtől, mely családok a helyi Visita Canonica /1828/ Cap.III.Sectio IV.I.p.éreményében mint „communitas” a r.k. felekezetűekkel egyenlően köteleztetnek az iskola fenntartására: méltányosnak és igazságosnak tartja, hogy ha már a felállításához nem is járulna a politikai község mint ilyen, vagy nem kötelezhető a nélkül, hogy az újonnan építendő tanterem és III. tanítói állás községinek ne tekintessék, legyen mégis a r.k. iskolaszék az építés és szervezés költségei fedezése céljából feljogosítva a nem r.kath. polgároknak a katolikussokkal egyenlő adójuk arányában való megadóztatására; ha pedig ehhez a politikai község, illetve annak képviselője nem hajlandó járulni, akkor a róm.kath. hitközség önerejéből önmaga fogja fedezni, a szervezés, építés és fenntartás költségeit fenntartván magának a fent hivatkozott törvény cikkely önjogú

érvényesítését a más vallásúak gyermektelen szülők irányában is mindenkor a méltányosságra és igazságosságra való tekintettel egész iskoláját illetőleg. Ezen határozat, mint végleges, további hivatalos eljárás céljából, a község érdemes Előjárósággal kivonatban sürgősen közölni rendeltetik.”

Kivonat a kisszékelyi rk. iskolaszék 1902.évi július 4-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnöklő plébános közli a tagokkal a közigazgatási bizottság leiratát, annak döntése miatt, vajon a hitközség a felállítandó III. tanterem és szervezendő III. tanítói állás költségéhez annyit kíván a politikai község részéről, ebben nem határoz a gyűlés, a közigazgatás leiratát tárgyalannak mondja ki, miután az eddig fennálló két tantermű iskola is oly rossz állapotban van, hogy az helyett is új válik szükségessé, majd annak idején a III. tantermet is felállítja a hitközség, a politikai község hozzájárulása nélkül, az említett két tanteremmel együtt.”

Kivonat a kisszékelyi rk. iskolaszék 1903. évi január hó 6-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnöklő plébános jelenti miszerint az egyházmegyei hatóságtól átirat érkezett, amelyben már régóta sürgetett III. tanterem és III. tanítói állás, felállítassék és szervezését elrendelik. Melyre a gyűlés kimondja: ha már okvetlen szükséges abban az esetben házat bérel iskolának miután az építendő községháza úgyis nagyon kimeríti a népet, azért majd ha az fölépült úgy aztán az iskola lesz az első.”

Kivonat a kisszékelyi rk. iskolaszék 1903.április hó 14-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Főtisztelendő Elnök üdvözli a tagokat, ismerteti a közigazgatási bizottság 535/1903. szám alatt hozott határozatát a III. tanterem 1903. szept.1-ig leendő felépítési ügyében, s kéri a tagokat nézetük közlésére, határozatuk megtevésére; többféle eszmecsere után így határozott a gyűlés, hogy : miután a politikai község községháza hiányában ideiglenesen, vagyis addig míg az új községháza föl nem épül az iskolának szánt helyiséget használja, de ha már az új épület elkészül azon esetben átadja iskolának, ezzel a megokolással kér egy évi elhalasztást, mely célból a föllebbezés benyújtandó.”

Kivonat a kisszékelyi rk. iskolaszék 1903.évi június hó 11-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnök üdvözlőlvén a tagokat. Határozattétel III. tanterem és tanítói állás szervezése ügyében annyi, kath. jellegű legyen mégis azt mondja a gyűlés, hogy a község érdemes előjárósága elé terjesztvén mihez szólás végett.

Ezek után Elnök ismerteti a királyi tanfelügyelőnek leiratát az államsegély kieszközölése céljából, említi hogy a szükséges folyamodási mellékletek bélyeg kötelesek, miért is Kurucz József kántor tanító a bélyeg költség fedezését felajánlja.”

Kivonat a kisszékelvi rk. iskolaszék 1904.évi január hó 6-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnöklő plébános üdvözölvén a megjelent tagokat, jelenti a III. sorszám tanítói állás szervezése ügyében a helybeli képviselőtestületnek hozott határozatát, a mely megtagadja az iskolaszék azon kérelmét, hogy a község házában levő üres helyiséget iskola használatra átengedni kegyeskednék, nem engedhető át. Egyúttal kimondta azt is, hogy ők inkább a községi iskolához sorakoznak, mint felekezetihez, miután a már meglévő két tanító fizetését sem képes fedezni. Ebből kifolyólag az iskolaszék végleges határozatot nem hozhat, felhívván azt, hogy ők is hajlandóak járulni a községi iskola szervezéséhez azon kijelentéssel, hogy az kath. jellegű legyen.“

Kivonat a kisszékelvi rk. iskolaszék 1904.évi január hó 24-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnöklő plébános üdvözli a megjelent tagokat ... A III. osztály építése ügyében helyszíni szemle megtörténte után Pándli Jakab építőt és vállalkozót megbizsa az iskolaszék az építendő iskola és tanítói lakok tervének és költségvetésének elkészítésével, mit Pándli Jakab el is fogad azon kijelentéssel, hogy akárki is építi, neki a terv és költségvetés elkészítéséért bizonyos percentet ad az építési árból. Elnöklő plébános felkéri Pándlit, hogy lehetőleg minél előbb készítse el a tervet és a költségvetést, mit nevezett meg is ígért. Az építési költség fedezése céljából az Egyházmegyéhez kérvény nyújtatik be, melynek előkészítését Elnök magára vállalja, úgy az Ő felségéhez benyújtandó kérvény elkészítését is.”

Kivonat a kisszékelvi rk. iskolaszék 1904.évi február hó 21-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnöklő plébános üdvözli a megjelenteket. Bemutatja a III. osztály stb. tervrajzát és költségvetését, mit a gyűlés elfogad. Továbbá fölolvassa a folyamodványokat, melyeket az egyházmegye és Ő Felségéhez volt szíves Elnök elkészíteni mit szintén elfogad a gyűlés. Végül a folyamodványok aláíratattak, azon határozatot hozta a gyűlés, hogy azok személyesen adassanak át az egyházmegyehatóság helyettes püspökének és Ő Felségéhez intézett kérvény pedig a Főispán úrnak. A küldöttség tagjai megválasztását a képviselőtestülettel egyetértőleg végzi az iskolaszék.”

Kivonat a kisszékelyi rk. iskolaszék 1904. március 13-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnök jelenti ... hogy a választott küldöttség, elnök id. Mayer János és Jankó Ferencz megbízásukban 58 korona 40 fill. útiköltséget kapván a község pénztárából, először Pécssett jártak el, folyó hó 8-án, majd folyó hó 7-én Szekszárdon. Pécssett először fejedelmi bőkezűségéről országszerte ismeretes főpapunknál Méltóságos és Főtisztelendő Troll Ferencz püspök és nagyprépost úrnál adták le kérvényünket mit az szívesen fogadott és ígért, hogy lesz gondja a segítségre. A káptalani helynök úrnál jelentkeztek azután, ki a kérvényt a tervrajz és költségvetéssel együtt kegyesen fogadta, bár kijelentette, hogy sokat nem ígérhet, mégis azzal nyugtatta meg a küldöttséget, hogy a káptalan elé fogja terjeszteni pártfogólag kérvényünket. Végül a főispán úr Ö Nagyméltóságánál ritka kegyes fogadtatásban részesültek ki szintén ígéretet tett, hogy legszívesebben és pártolól fogja felülterjeszteni kérvényünket. ugyan e célból Tolna megye alispánja Ö Nagyságánál is tisztelegtek, ki jóindulatilag biztosította a küldöttséget, hogy amit javunkra tehet meg fogja tenni.”

Kivonat a kisszékelyi rk. iskolaszék 1904. július hó 24-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnöklő plébános üdvözli a megjelent tagokat. Jelenti, hogy Ö Felségétől a kérvény fölterjesztése óta még nem érkezett semmi, tehát, hogy mennyit kapunk azt még nem tudjuk.”

Kivonat a kisszékelyi rk. iskolaszék 1904. évi augusztus hó 15-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Főtisztelendő Elnök üdvözli a megjelent tagokat ... A felség kérvényére vonatkozólag jelenti, hogy az sajnos eredménytelenül érkezett meg és ez annak tulajdonítható, miután tévesen lett az felterjesztve, tudni illik nem egyenes a kabinetirodához, hanem a közoktatásügy miniszterhez, még hozzájárul azon kétség, hogy egyáltalában nem volt Ö Felségéhez felterjesztve. Elnök ajánlja a kérvény megújítását, mit a közgyűlés el is fogad, azon megjegyzéssel, hogy az egyházmegyei hatóság révén terjeszthessék fel.”

Kivonat a kisszékelyi rk. iskolaszék 1904. szeptember hó 18-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Főt. Elnök elfoglaltsága miatt nem jelenhetvén meg, a gyűlés vezetésével Kurcz József jegyzőt bízta meg... Jelentés tételik a Felség kérvény eredménytelen visszaérkezéséről, fölolvastatott az egyházmegyei hatóság leirata, a mely nem ajánlja a kérvény megújítását, azzal okolván, hogy: Ö Felsége iskola bővítéskor nem szokott segélyt adni, így tehát hiába is folyamodunk.”

Kivonat a kisszékellyi rk. iskolaszék 1904.november 26-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnök üdvözli a tagokat. Jelenti a közigazgatósági Bizottságnak a III .tanterem felépítése és tanítói állás szervezése ügyében a hozott határozatának megérkezését. Elnök ezután egész terjedelmében felolvassa ismerteti Tolna vármegye közigazgatósági Bizottságának kisszékellyi r.k. hitközségére vonatkozó, és az építendő III. tantermet és szervezendő tanítói állást illető 2941/1904.sz. határozatát, tekintettel arra tényre, hogy akár a hitközség, akár a politikai község vállalja magára az iskola és tanítói állás felállítását, illetően szervezését, a hitközség viseli a terhek 9/10-ed részét, tekintettel arra, hogy a hitközségnek a káptalani helynök úr Ó Méltósága kiváló kegyéből már is 1000 korona segélye biztosítva van és tekintettel végre arra is, hogy a politikai község a hitközség vállalkozása ellenében éppen azért akadályt nem támaszt, nem is szólva arról, hogy a meglévő iskolának jellege is a 3.iskola r.k jelleget fenntartani követeli, ajánlja, hogy a fent idézett közigazgatási rendelet által a politikai községre rótt, iskolaépítés és tanítói állás szervezését fogadja el és tegye magáévá., az iskolaszék, amit az készséggel meg is tesz, határozván, hogy addig is míg a község képviselőtestülete az iskola ügyében gyűlést fog tartani, a III .tanterem és tanítói állás ügyét magáévá teszi az összehívandó községi képviselőtestületi gyűlésen pedig elnököt megbízza e határozat értelmében felszólalni.”

Kivonat a kisszékellyi rk. iskolaszék 1904.évi december hó 11-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnöklő plébános tudomására hozza az iskolaszéknek, hogy november hó 26-án tartott gyűlés megbízás folytán a felépítendő III. tanterem és szervezendő III. tanítói állás ügyében a folyó hó 10-én tartott községi képviselőtestületi gyűlésen tárgyalván ez a gyűlés a Tolna vármegye közigazgatási bizottság 2941/1904.sz.határozatában akadályát látja annak, hogy a róm. kath. hitközség magáévá tegye a III. tanterem építésének és a III. tanítói állás szervezésének ügyét, miért is, hogy ezt tehesse, nincs ellene, de előbb a községi előjáróság megnyugtatójának és a hitközség jogosultságának biztosítása céljából eszközölje ki ennek a megye bizottsági határozatának hatályon kívül helyezését., mely esetben készséggel engedi át az építés és szervezés jogát, illetve kötelezettségét. Az iskolaszék tekintettel arra, hogy 1000 korona. segélye van biztosítva, végre arra, hogy meglévő kettő osztályú iskoláját sem célszerűen, sem áldásosnak nem találja a III. osztálytól elválasztani határozza, hogy: a III. tanterem felépítését és a III. tanítói állás szervezését a hit község ügyévé teszi és e célból helyet adva a képviselőtestület nézetének teljes tisztelettel kéri a Főtiszteletű .Pécs Egyházmegyei Tanfelügyelőséget, ha az említett megyebizottsági határozat megváltoztatását ily értelemben kieszközőlni kegyeskednék.”

Kivonat a kisszékelyi r.k. iskolaszék 1905.évi január hó 11-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnök üdvözli a megjelent iskolaszéki tagokat. Jelenti, hogy a III. osztály és tanítói állás építése, illetve szervezése ügyében a Tolna vármegyei közíg. Bizottság 2941/1904.sz. határozatának hatályon kívül való helyezése érdekében a Nagyméltóságú mk. vallás- és közoktatási minisztériumhoz folyamodvány benyújtandó, miért is ezen kérvény elkészítetett, felkéri a jegyzőt, hogy ezen kérvényt olvassa fel, egyúttal kéri az iskolaszéket, hogy az írja alá. A kérvény felolvasatott, semmi észrevétel nem történvén az iskolaszéki tagok aláírták. Egyben jelenti az elnök azt is, hogy a pécsi tanfelügyelőségtől egy leirat érkezett a mely utasítja az iskolaszéket a III. osztály építése és III. tanítói állás és II. tanítói állás szervezési joga illetve kötelessége érdekében a Tolna vármegye Közigazgatási Bizottság 2941/1904.sz határozatának megváltoztatását kérje a vallás és közoktatásügyi minisztériumtól.”

Kivonat a kisszékelyi r.k. iskolaszék 1905.évi március hó 17-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnök miután jelenti a Tolna vármegye Közigazgat. Bizottság határozatát, mint az Alispáni Hivataltól, mint a Főt.Egyhm.Hatóságtól sz.a. III. tanterem és III. tanítói állás ügyében magas Vallási és Közoktatásügyi Minisztérium rendeletéről, mely szerint a hitközségnek megengedi, hogy mint iskolafenntartó a III. iskolát is létesítse, kézhez vette, a mely szerint tehát folyó évi jan.11-én hozott iskolaszéki határozat értelmében a főt.egyhm.Hatóság útján a magas minisztériumhoz előterjesztett kérvénye az iskolaszéknek kedvezőleg elintéztetett s minthogy ezen határozat értelmében az iskolaépítésre határozat és intézkedés megtételére csak egy hónap van, ezért a nyilatkozatot elnök erre vonatkozólag megszerkesztvén kéri az iskolaszéket annak aláírására, a mit az iskolaszék készséggel meg is tesz melyet az elnök legrövidebb idő alatt a Főt. Egyhm Hatósághoz felterjeszteni ígér. Mivel azonban az iskolaszék jónak tartja ezt az egész községet érdeklő ügyet a községi képviselőtestülettel is ismertetni, kéri elnököt, hogy az éppen holnapi /18/ napra hirdetett képviselőtestületi gyűlésen tárgyalassa, azt annál is inkább mert a község hozzájárulása is esetleg szükséges lesz. Elnök ezt meg is ígéri.”

Kivonat a kisszékelyi r.k. iskolaszék 1905.évi márc.21-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnök jelenti megbízása szerint a III. iskolaügyét a képviselőtestületi gyűlésen folyó 18-án tárgyalatván a felmerült vita folyamán a képviselőtestület érzületét a hitközség ezen ügye iránt sajnos nem találta kedvezőnek a mi természetesen nem akadályozhatja meg az iskolaszék

jogának érvényesítésében. Mégis tudva, hogy a község nem hajlandó saját erejéből iskolaépítésre vállalkozni még kevésbé a hitközség, sőt némelyek ez ellen éppen anyagi erők híján tiltakozna, szükségesnek találta elnök, hogy az iskolaszék kérvényt terjesszen föl az Egyházmegyei Hatósághoz, még legalább 1000 korona segélyért. Az iskolaszék helyesséssel elfogadja elnök indítványát és a kérvényt melyet az elnök bemutatja fölolvassa, aláírják, mit elnök legközelebb felterjeszteni ígér.”

Kivonat a kisszékelvi r.k. iskolaszék 1905.április hó 9-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

„Elnök üdvözlőlvén a gyűlés tagjait a legnagyobb örömmel jelenti, hogy az iskolaszék kérvénye a Főtisztelendő Egyházmegyei Hatóság részéről kedvezően intéztetett el a mennyiben a Főt. Egyhm. Tanfelügyelőség 877/1905.sz.leirata értelményében, mint szerencsés bemutatni Öméltósága a káptalani Helynök úr a múlt évben már megajánlott egyezer korona segélyen kívül még egyezer, tehát összesen kettő ezer korona kegyadománnyal ígéri a szep.1-ig felépítendő III tanterem költségeihez legkegyesebben járulni. E fejedelmi adományért az iskolaszék leghálásabb köszönetét, egy nyomban aláírandó föliratban és jegykönyvbe iktatással kívánja a legnagyobb lelkesedés mellett kifejezni. Fölolvastatván a hála fölirat az a jelenlevők által aláíratatik a távol levő 3 tag által Varga Vendel. Üveges István és Botos István utólag aláírati rendeltetik. Az aláírt hála fölirat szövege ez: Hosszadalmas...” [8]

A fenti jegyzőkönyv bizonyíték arra, hogy az egyházközösségi eljárók milyen nehéz felelősségteljes munkát végeztek az őket megválasztó emberek bizalmából. Ha közérdek úgy kívánta gyakran különadót vetettek ki a költségek fedezésére. Így történt ez a templom lépcső felújítása alkalmával 1922. évben és az iskola bővítéskor 1939. évben is.

Oktatás a két világháború közötti időszakban

A két világháború közötti időkről Horvát Jani bácsi visszaemlékezését idézem. Jani bácsinál hitelesebben nem tudnánk leírni az akkori állapotokat hiszen Ő ennek részese volt.

„Mikor elértem a hat éves kort, elkísértek az iskolába. Ott beírták a nevemet, aztán volt ismerkedés, hiszen akkor láttuk egymást először. Tizenhat fiú és tizenöt lány volt az első osztályban. Ez 1926-ban volt. Akkor még csak egy palatáblánk és egy palavesszőnk volt, amit a nagymamám GRIFLINEK hívott. Amikor még ő volt iskolás, akkor németül is tanultak. Aztán elkezdődött a tanítás. Legelőször a templomba mentünk minden

reggel. Fiú a fiúval, lány a lánnyal párban. Mikor felértünk a sok lépcsőn a templomba a tanító úr énekelt, meg az ötödik és a hatodik osztályosok is, ők már tudtak énekelni imakönyv nélkül is. Mi, elsősök még csak hallgattunk álmélkodtunk, bámultunk, néztük a falakon, a mennyezeten a freskókat. A mise csak fél óráig tartott, hétköznap csak kismise volt. Mikor vége lett a kismisének, mindenki a párjával visszament az iskolába. Akkor már mindenki tudta a helyét és leült. Tehát elkezdődött a tanulás, a tanítás. Elsősöknek azt kellett leírni, amit a tanító úr, a falon függő nagy fekete táblára írt. Ezek még csak vonalak voltak. Később aztán jöttek a betűk, amelyek a mai nap is. Közben aztán óránként volt öt-tíz perces szünet, amikor ki kellett menni az udvarra egy kis mozgásra, hancúrozásra, szaladgálásra, kergetőzésre. Alig, hogy kifutottuk magunkat, jött a Plébános úr és akkor bementünk az iskolába. Ő is feljött velünk. Utánunk a másodosok már tudták, hogy ilyenkor mit kell mondani: "Dicsértessék a Jézus Krisztus!" - a tanító úr intett, hogy üljünk le. A Plébános úr átvette a szót. Kedves elsősök én leszek a plébánosotok, a nevem Csáki Benjamin. Ezentúl, ha velem vagy nálatok idősebb valakivel találkoztok, úgy kell köszönni, hogy "Dicsértessék a Jézus Krisztus!". Majd később kaptok kettő darab könyvet, az egyik a Biblia, a másik a Katekizmus, de most még a betűket sem ismeritek.

Kedves Kisszékelyiek!

Én nagyjából így emlékszem vissza a boldogult gyermekkorra, iskoláskorra."

Ebben az időszakban három tanteremben folyt az oktatás. Az iskolának stabil tanítói testülete volt. Generációkat tanítottak a betűvetésre és köztisztelőben álló emberek voltak a faluban. Itt kell megemlékezni Mozsgai Mária tanítónőről aki 1913-tól 1950-ig nemzedékeket oktatott, nevét ma is szívesen emlegetik tanítványai.

Megépül a ma is használatos új iskolaépület

A háromosztályos régi iskola már nem felelt meg a kor igényeinek így 1938. évben Szent István Királyunk halálának 900 éves évfordulójára elkészült a ma ismert iskolaépület. Az új iskola építését részben az állam támogatta. A költségekhez a Wimpfen uradalom is hozzájárult. Az egyházközösség különadót vetett ki amit a falu közössége a rendelkezésünkre álló dokumentumok szerint be is fizetett.

Az 1936-1938-ig tartó építkezés járulékos költségei is számottevőek voltak. A pénztárkönyv kiadási oldalán szerepelnek az alábbiak: terembérleti díj, padok, bútorok szállítási költsége stb.

Az iskola történetének ezt az időszakát meséli el Péti Imre bátyám aki, az 1936. évi alapkövetései ünnepségek résztvevője volt. Íme a történet Imre bátyja szavaival.

„A régi iskola épületében három tanterem és a tanítói lakás volt kialakítva. A derékszögben hajtott épület egyik szárnya a fő utcával párhuzamosan, az 1905-ben épült egy tanterem pedig, a temető utcával párhuzamosan épült. A régi és a temető utcai szárnyat egy boltíves kapu kötötte össze. A két épület tetőszerkezete is egybe volt építve.

Amikor elkezdtek építeni az iskolát, - kivitelezési munkákkal Gyenei Ernő helyi kőműves mestert bízták meg- a jegyző lakással szembeni régi épületet el kellett bontani. Az iskolaszék két házat bérelt arra az időre míg az új épület elkészül. Sose felejttem el, az egyik épület a teleken a Schmidt Gyuri bácsi háza volt, a helyén Lack György épített új házat, a másik pedig a Rátkai féle ház volt, ezt az épületet a Birchan család vásárolta meg és újította fel. Az első és a második osztály az építkezés ideje alatt megmaradt a Temető utcai tanteremben, amelyet nem bontottak el. A harmadik-negyedik osztály a Schmidt Gyuri bácsi féle házban bérelt első szobában és konyhában volt elhelyezve. Ide hozták a padokat és a táblát. Tulajdonképpen én is itt jártam ki a harmadik és a negyedik osztályt. Az építkezés két évig tartott, az ötödik hatodik osztályt már nem itt jártam, mert 1938-ban elkészült az új iskola.

A másik dolog, amit el szeretnék mondani, olyan szerencsém adódott az életben, amit nem tudom minek köszönhetek. Amikor ennek az új iskolának rakták le az alapját, ott is megcsinálták, hogy egy hengerbe beletették az iskola tervrajzát, újságokat, pénzeket, az ünnepi beszéd leírt szövegét, Kisszékelyből különböző dolgokat. Többek között a tanulókat, a gyerekeket megszavaztatták, hogy az Ő nevükben valaki írja alá ezeket a dokumentumokat. Én voltam, akire a gyerekek szavaztak, ami le van téve az alapba, azokat a dokumentumokat a gyerekek nevében én írtam alá.

Az ünnepségen beöltöztettek magyaros pántlikás gatyába és a Mozsgai tanító által írt két oldalas szöveget kellett elmondani. Én kívülről megtanultam és elmondtam.

Az ünnepségen ott volt az az ember, akié akkor Csókás puszta volt. Amikor az ünnepségnek vége volt, oda jött hozzám ez az ember és azt mondta:

- Gratulálok, maga még sokra viheti- és a kezembe nyomott két pengőt. Hát Feri ez a két pengő, ez abban az időben akkora pénz volt, hogy utána édesanyám vett rajta nekem egy inget, meg egy pár cipőt.

Hát ilyen emlékem van nekem erről az iskolaépületről. A temető utcai falon kialakított mélyedésbe egy Szűz Mária szobrot akartak elhelyezni, de ez a mai napig nem valósult meg.”

A ma is meglévő új iskolaépületet 1938. évben avatták fel. Az államosításig közel 250 éven keresztül katolikus egyházi iskolaként működött. Fennállása alatt bizonyítva az összefogás fontosságát, a jól működő közösség erejét.

Közel 300 évig tudta ez a közösség fenntartani az iskolát. A megyében az elsők között volt, amelyik iskolát alapított. Elöljárói, választott tisztségviselői - a jegyzőkönyvek tanúsága alapján - mindig a közjót tartották szem előtt. Történetét megismerve büszkék lehetünk nagyszüleinkre, akik nagy áldozatot vállaltak minden korban azért, hogy a gyermekeiket taníttassák.

Az iskolában 1969. évben volt az utolsó ballagás. Az alsó tagozatba járó tanulókat 1975-ig oktatták ebben az iskolában. Ekkor egy kormányhatározat alapján az iskolát bezárták. Az iskoláskorú gyermekeket először a tolnanémedi, majd a simontornyai körzeti iskolába küldték tanulni. Ezzel megpecsételték Kisszékely és a hasonló települések sorsát.

A falvakban az infrastruktúra kiépítését nem tartották fontosnak. Nem állt érdekükben az embereket szülőfalujukban tartani, mert a panelházakban, lakótelepeken könnyebb volt az ellenőrzésük, manipulálásuk. A falvakból elköltözött, gyökereiktől, múltjuktól megfosztott embereket egy életen át „gyüttmentként” kezelte az a közösség ahova beköltöztek. A párturalmi rendszer megtette Kisszékellyel és a hozzá hasonló közösségekkel azt, amit a török 150 év alatt nem tudott elérni.

De annak a világnak húsz éve vége. Rajtunk múlik, hogy a halálos diagnózist elfogadjuk, vagy küzdünk az életben maradásért. Rajtunk múlik, hogy kiváltjuk-e a halálos betegség elleni gyógyszert, vagy feladjuk. Össze kell fognunk! Az itthon maradt és az elszármazottak gyermekeinek, ismét alkalmazkodva a folyton változó körülményekhez jövőképet kell felrajzolnunk. Hiszek abban, hogy minden nap új lehetőséget biztosít. Ez az utókornak megmentett, az elődeinknek emléket állító iskola a példa arra, hogy elszántsággal, összefogással eredményt lehet elérni. De még ma el kell kezdeni! Ezt Illyés Gyula szavainál szebben és igazabban nehéz megfogalmazni:

***„Ha romba dőlt is, újra rakható,
kert, ház, haza,
s csak egy a titka: kezd el,
fiadnak kell folytatnia.“***

(Illyés Gyula)

Köszönetünket és hálánkat fejezzük ki a Kísszékelyi iskola tanítóinak, akik sokat tettek azért, hogy a rájuk bízott gyermekeket felkészítsék az élet nehézségeire. Az általuk átadott tudás, ismeret, erkölcsi, norma generációknak nyitotta meg a lehetőséget, hogy boldoguljanak az életben. Alapos munkát végeztek, bizonyítják ezt azok a néhai tanítványok akik az élet számtalan területén elismeréssel végezték és végzik munkájukat. Szívük mélyén büszkén vallották és vallják magukat a mai napig kísszékelyi polgárnak, még akkor is ha a sorsuk más tájakra vezette Őket és nem hallják itthon mindennap a déli harangszót.

A kísszékelyi iskolában az alábbi tanítók teljesítettek szolgálatot az elmúl századokban.

Barkóczy Tamás ("Ludi Magister Barkóczi)	1771	
Korponay Ferenc magyar nyelven tan.	1777	
Sthenevics József német nyelven.	1777	
Martinius Baláfs	1811	1811
Stefanus Tsuklenyi	1828	
Czinger Antal Garai Alajos plébános	1857	
Svarda István 22 éves 1879. május 20-tól	1879.05.20.	1901
Molnár János plébános	1879	
Czapáry János plébános	1893	
Kurucz József okl.kántor tanító	1901.03.07.	1927
Alogics János plébános	1901	
Tóth Pál	1907	1909
Becker Erzsébet	1907	
Kuruczne Becker Erzsébet Tanító	1909	1927
Losonczy Irén tanító	1910	1913
Hessz Paula tanító	1911	1913
Mozsgai Mária tanító,	1913	1950
Kiss János Tanító	1924.04.21.	1939
Habján Mária tanító	1924	1929
Mózes András plébános (1926)	1925	1926

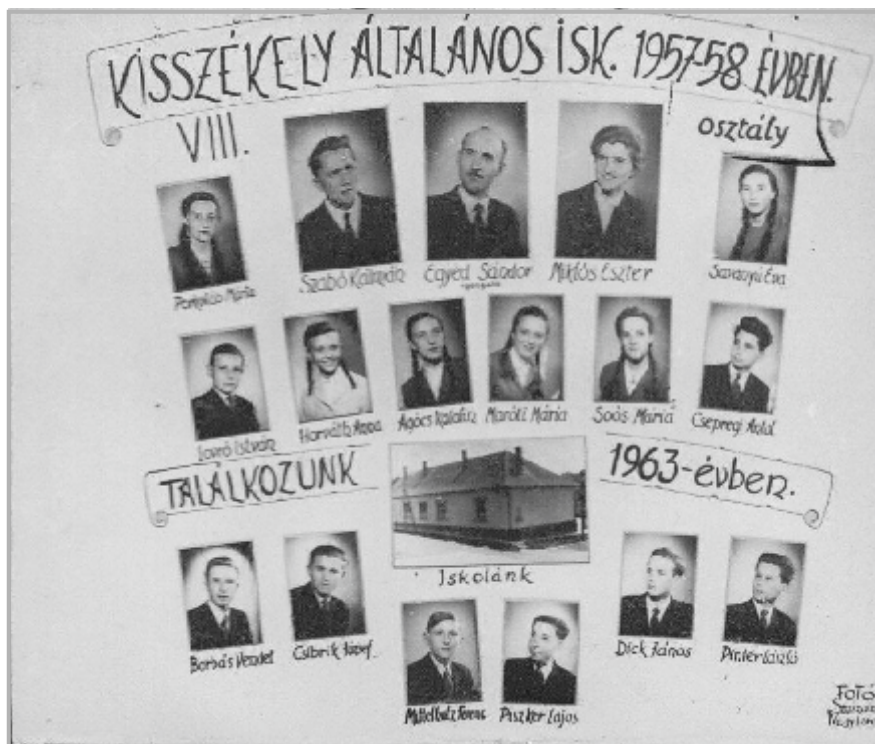
Csáky Benjamin plébános	1928.10.29	
Horváth Mária tanító	1938	1939
Papp Györgyné tanító	1940	1947
Tóth Pál igazgató tanító	1947.10.01	
1950.02.02		
Keresztes Endre tanító	1948	1950
Záhonyi Márta tanító	1948	1950
Frendl Mária tanító	1950	1953
Egyed Sándor igazgató tanító	1950	1969
Szabó Kálmán	1952.09.17	
1961.04.30		
Hadfy Béla	1953	1957
Martina István	1954	1969
Freimann Erzsébet /Czinkon Lászlóné/	1955	1975
Miklós Eszter	1955	1959
Molnár Márta /Gerse Józsefné/	1958	1960
Kozák Julianna	1958	1960
Ács Rózsa /Tátrai Józsefné/	1962	1969
Herr Mária	1965	1967
Horváth Márta /Polonyi Gyuláné/		
Szenczi András		
Suba János		
Bregovics Piroska		

JEGYZETEK

- [1] A magyar nevelés története I. főszerk.: Horváth Márton, Tankönyvkiadó,
 [2] Mészáros István: Magyar iskolatípusok 996-1990. OPKM, Budapest, 1991.
 [3] Tolna Megyei Levéltár Kammerer hagyaték
 [4] Római Katolikus Plébánia irattára, Kisszékely rendezetlen iratok .
 [5] [7] [8] Római Katolikus Plébánia irattára, Kisszékely
 [6] Tolna Megyei Levéltár, Canonica Visita, 453/1733.
 [9] Tolna Megyei Levéltár Az alsófokú közoktatás fejlődése Tolna vármegyében 1770-1790
 [10] Tolna Megyei Levéltár Tolna megye nyugati felének települései 158-1704
 [11] Szenczi László: A közoktatás fejlődése Tolna megyében 1868-1900. In:
 [12] Tanulmányok Tolna megye történetéből XI. Tolna Megyei Tanács Levéltára, Szekszárd, 1987.

A Kisszékelyi Kulturális Egyesület nevében köszönetünket fejezzük ki mindazoknak, akik munkájukkal vagy adományukkal hozzájárultak az iskolaépület felújításához és alapításának 310 éves évfordulójának megünnepléséhez.

A közreműködők, segítők valamint az adományozók névsorát a felújított tanteremben méltó helyen megörökítjük, valamint weboldalunkon és a Kicsi Falunk újság hasábjain közzé tesszük.

Tanév	osztály	tan.sz.fő	Tanév	osztály	tan.sz.fő
1771		20	1946/47		
1777		24	1947/48	1. -6	136
1857		138	1948/49	1 2 3 4	95
1902/3	3-4-5-6	114	1949/50	1. - 8	127
1903/4	3-4-5-6	129	1950/51	1. - 8	111
1904/5	3-4-5-6	102	1951/52	1. -8	124
1905/6	4 5 6	57	1952/53	1. -8	121
1906/7	4 5 6	58	1953/54	1. -8	95
1907/8	2 3	49	1954/55	1. -8	112
1908/9			1955/56	1. -8	110
1909/10	2 3	49	1956/57	1. -8	128
1910/11	4 5 6	69	1957/58	1. -8	125
1911/12			1958/59	1. -8	108
1912/13			1959/60	1. -8	113
1913/14	2 3		1960/61	1. -8	104
1914/15	2 3	47	1961/62	1. -8	87
1915/16			1962/63	1. -8	96
1916/17			1963/64	1. -8	105
1917/18			1964/65	1. -8	99
1918/19			1965/66	1. -8	94
1919/20	1 2 3	49	1966/67	1. -8	85
1920/21	4 5 6	64	1967/68	1. -8	84
1921/40	nincs adat		1968/69	1. -8	78
1940/41			1969/70	1. -4	30
1941/42		146	1970/71	1. -4	34
1942/43		135	1971/72	1. -4	37
1943/44		137	1972/73	1. -4	36
1944/45		112	1973/74	1. -4	33
1945/46			1974/75	1. -3	20

Az oktatott diákok létszámának alakulása a fellelhető dokumentumok alapján.

Sislay József

ÉN SZÍVEM LELKEM OTTHON VAN

Én szívem lelkem Kisszékelyben van,
 Haza hívogat engem untalan.
 Ott nevelkedtem én nem feledem,
 Ha a Sió hömpölyög sebesen.
 Vágyom hegyen-völgyön barangolni,
 Vágyom a sárgarigót hallgatni.
 S vágyom hallani zenés patakot,
 Meg a kurrogó örvösgalambot.

A mikor megszólal a tücsökbanda,
 Ahol ezüst lóhere takarja.
 Vágyok figyelni fácán kakasra,
 Hogy felrepül fű közül rohanva.
 S beleharapni mákos rétesbe,
 Ha összejövünk a gangon este.
 És megnyaggatni a harmonikát,
 S lefeküdni, ha bontva van az ágy.

Most már folytonosan azt gondolom
 Bármikor fölkelek és lenyugszom.
 Minek tépjem szívem mostan róla,
 Ha ez mind beválna, de jó volna.
 Mert szívem-lelkem Kisszékelyben van,
 Haza hívogat engem untalan.
 Otthon nevelkedtem én nem feledem,
 Hol a Sió hömpölyög sebesen.

**KISSZÉKELYI KATOLIKUS ELEMI
NÉPISKOLA TÖRTÉNETE 1701-2011**

Felelős kiadó: Csepregi Ferenc

Grafika és nyomdai munkák:

King Company Kft.

7090 Tamási, Deák F. u. 42. tel: 06 (20) 373-1760

készült 1000 példányban

KERESKEDELMI FORGALOMBA NEM HOZHATÓ!